

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. СІМЕЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.9

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-5>

А.С. ЧАЛА,

*студентка Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3777-8085>

В.В. БАРАНКОВА,

*доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільної юстиції та адвокатури
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1355-2897>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ ТА ІРЛАНДІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті здійснено порівняльний аналіз цивільного процесуального права України та Ірландії з метою виявлення спільних рис і відмінностей між двома правовими системами. Ми досліджували джерела права, принципи здійснення правосуддя, організацію судової системи та вплив міжнародно-правових стандартів на національне процесуальне законодавство. Особливу увагу приділено таким фундаментальним засадам, як змагальність, рівність сторін, незалежність суду, розумність строків судового розгляду, а також доступ до правосуддя. У контексті сучасного реформування судової системи України та її прагнення до євроінтеграції актуальним постає вивчення досвіду держав Європейського Союзу, зокрема Ірландії, яка поєднує загальні риси англосаксонської правової традиції з ефективністю функціонування судової влади. У роботі детально проаналізовано, наскільки механізми цивільного судочинства Ірландії можуть бути адаптовані до українських реалій з урахуванням культурних, політичних та правових особливостей.

Дослідження базується на використанні порівняльно-правового, формально-юридичного та системного методів. У статті акцентовано увагу на процедурних аспектах розгляду цивільних справ у судах першої інстанції, апеляційної та касаційної інстанцій. Порівняння дозволяє виявити низку прогресивних елементів у судочинстві Ірландії, які могли б сприяти підвищенню ефективності українського правосуддя, зокрема спрощення процедур, діджиталізація процесу, активніша роль судді на підготовчому етапі та розширення інституту медіації. Водночас зазначено, що імплементація таких елементів має здійснюватися з урахуванням правової традиції України, її Конституції та міжнародних зобов'язань.

У статті також окреслено основні проблеми, що перешкоджають ефективному функціонуванню української судової системи. Серед них - надмірне процесуальне навантаження на суди, складність процедур, тривалі строки розгляду справ, а також брак довіри з боку громадськості. Ми запропонували низку рекомендацій щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства України, зокрема шляхом поступового впровадження позитивного ірландського досвіду. Зроблено висновок, що порівняльний аналіз із правовими системами країн ЄС є важливим інструментом у розбудові національного правового порядку, спрямованого на забезпечення ефективного, доступного та справедливого правосуддя.

Ключові слова: цивільний процес, Ірландія, Україна, порівняльний аналіз, правова система, судочинство, принципи права.

Постановка проблеми. У сучасних умовах інтеграційних процесів, що відбуваються між Україною та країнами Європейського Союзу, особливої важливості набуває вивчення іноземного досвіду у сфері судочинства. Цивільне процесуальне право є однією з ключових галузей права, що забезпечує реалізацію та захист прав

і свобод громадян у цивільно-правових відносинах. З початком повномасштабної війни в Україні значна кількість громадян була змушена залишити територію країни та шукати тимчасовий або постійний захист за кордоном. Однією з країн, яка відкрила свої кордони для українців, стала Ірландія. У зв'язку з цим, усе більше українських громадян опиняються в ситуаціях, коли необхідно звертатися до ірландських судів для вирішення цивільно-правових спорів - від питань житла до сімейних і трудових справ.

На тлі реформування судової системи в Україні, посилення уваги до ефективності судового процесу, важливо звертатися до досвіду країн з усталеними демократичними правовими традиціями, таких як Ірландія. Ірландська правова система, що ґрунтується на загальному (англосаксонському) праві, суттєво відрізняється від української, яка належить до континентальної правової системи. Це створює підґрунтя для глибокого порівняльного аналізу, який дозволяє виявити позитивні та негативні аспекти обох підходів, а також можливості адаптації кращих практик в українському правовому контексті.

Метою даної статті є здійснення порівняльного аналізу цивільного процесуального законодавства та практики судочинства в Україні та Ірландії з метою виявлення ключових відмінностей і спільних рис, а також визначення можливостей адаптації позитивного досвіду Ірландії в контексті удосконалення української судової системи. **Об'єктом дослідження** є цивільне процесуальне право як складова правоваї системи, що регламентує порядок розгляду та вирішення цивільних справ у суді. **Предметом дослідження** виступають норми, принципи, інститути цивільного процесу в Україні та Ірландії, а також порівняльний аналіз їх застосування. У статті також розглядається співвідношення національних правових систем із європейськими правовими стандартами, що особливо актуально в контексті прагнення України до євроінтеграції, а також практичної необхідності для українців, які перебувають в Ірландії, опанування механізмів захисту своїх прав у місцевих судах.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, які були використані для досягнення поставленої мети та вирішення конкретних завдань, що стосуються порівняльного аналізу правових засад цивільного судочинства України та Ірландії. Зокрема, застосовано **порівняльно-правовий метод**, який дав змогу виявити подібності та відмінності між національними системами судочинства, їх структуру, принципи, джерела права та організацію судової влади. **Формально-юридичний метод** був використаний для аналізу нормативно-правових актів, які регламентують цивільний процес у кожній з країн. **Системний підхід** дозволив охопити правову систему кожної країни як цілісне утворення. Крім того, використано **метод правового моделювання** - для формування узагальнених висновків щодо можливості імплементації окремих ефективних елементів ірландської моделі цивільного судочинства в українську правову систему.

Виклад основного матеріалу. Цивільне процесуальне право забезпечує кожній особі можливість реалізувати своє право на звернення до суду та отримання ефективного судового захисту. Це право закріплено в статті 55 Конституції України та становить одну з основ демократичної правової держави [1]. Важливу роль у досягненні цієї мети відіграють процесуальні права учасників судового процесу, які повинні бути не лише задекларовані, а й забезпечені дієвими механізмами реалізації.

Із розвитком державності, суспільних відносин, політичних та соціально-економічних змін, принципи цивільного процесу також зазнають еволюції — вони оновлюються відповідно до актуальних потреб суспільства та міжнародних стандартів правосуддя [2]. Ці принципи відображають не лише загальні правові уявлення про справедливість, а й конкретне бачення українського народу щодо завдань судочинства, структури судової влади та повноважень її органів.

Принципи цивільного процесуального права — це своєрідна основа, на якій будується вся система цивільного судочинства. Вони визначають статус учасників процесу, межі компетенції суду, а також формують процедури розгляду справ [3]. У своїй сукупності ці принципи утворюють цілісну систему, де кожен окремий принцип має власне значення, але водночас функціонує у взаємозв'язку з іншими. Їх дія є взаємозалежною: реалізація одного принципу сприяє ефективній дії інших, що забезпечує узгодженість та цілісність усього механізму цивільного судочинства [4].

Варто зазначити, що при порівнянні з ірландською моделлю цивільного процесу, можна побачити як спільні підходи до захисту прав учасників, так і суттєві відмінності в організації судового процесу. Наприклад, у системі загального права, до якої належить Ірландія, велике значення надається прецедентам, тоді як в Україні превалює нормативне регулювання. Незважаючи на це, принципи відкритості, справедливості та змагальності є універсальними і в обох системах мають фундаментальне значення.

Цивільне процесуальне право ґрунтується на системі джерел, які визначають правові засади здійснення судочинства у цивільних справах. У національному правопорядку України такими джерелами виступають нормативно-правові акти, включно з Конституцією України, Цивільним процесуальним кодексом України, спеціальними законами, а також міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України.

Згідно зі статтею 2 ЦПК України, розгляд справ у цивільному процесі базується, насамперед, на положеннях Основного Закону країни, самому процесуальному кодексі, а також на положеннях Закону України «Про міжнародне приватне право» [8]. Норма частини першої статті 9 Конституції України, передбачає, що міжнародні договори, які отримали згоду на обов'язковість з боку Верховної Ради, стають складовою частиною національного законодавства [1]. Це означає, що в разі колізії між положеннями ЦПК та нормами міжнародного договору, перевага надається останньому.

Крім того, у ЦПК закріплено принцип дії законів у часі: застосовуються ті процесуальні норми, які діють на момент здійснення відповідної процесуальної дії або розгляду справи. Водночас закони, що обмежують процесуальні права чи встановлюють нові обов'язки для учасників процесу, не можуть мати зворотної сили, відповідно до статті 3 ЦПК, що також узгоджується з положеннями Конституції України (ст. 58) [1].

Порівняльний аналіз із правовою системою Ірландії дозволяє побачити іншу модель формування джерел цивільного процесу. В Ірландії, яка належить до системи загального права, важливу роль відіграють судові прецеденти, а також правила цивільного процесу, затверджені судовими органами [7]. Крім актів парламенту, вагомим джерелом є практика судів вищої інстанції, яка фактично формує обов'язкові стандарти поведінки учасників процесу.

У контексті українського законодавства важливою складовою формування та розвитку правових засад цивільного судочинства є правові позиції Верховного Суду України, які відіграють істотну роль у правозастосуванні та уніфікації судової практики [9]. Сучасні реалії судової системи демонструють, що правові висновки, викладені у постановках Верховного Суду, мають значний вплив на діяльність судів нижчих інстанцій.

Згідно з частиною 6 статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», висновки щодо застосування норм права, які містяться у постановках Верховного Суду, підлягають обов'язковому врахуванню іншими судами під час розгляду аналогічних справ. Це забезпечує послідовність, єдність і передбачуваність судової практики, що є одним із фундаментальних принципів верховенства права. Таким чином, правові позиції Верховного Суду виконують не лише орієнтовну, а й практичну нормативну функцію, наближаючись за своїм значенням до джерела права в умовах правової системи України [9].

Таким чином, хоча Україна і Ірландія спираються на різні джерела процесуального права — кодифіковані акти в першому випадку та прецедентне право в другому, при цьому обидві правові системи прагнуть до забезпечення ефективного, справедливого і доступного судочинства.

У цивільному процесуальному праві правовідносини виникають винятково між суб'єктами, які наділені відповідними правами та обов'язками в межах розгляду та вирішення цивільних справ. Обов'язковим суб'єктом цих відносин є суд, оскільки без його участі процесуальні правовідносини не можуть існувати. Саме суд уповноважений вирішувати спори щодо прав, забезпечуючи захист порушених або оспорюваних суб'єктивних прав чи законних інтересів [11].

Суд виступає центральною фігурою цивільного процесу, скеровуючи хід розгляду справи, забезпечуючи дотримання процесуального порядку та рівність учасників перед законом. Усі процесуальні дії учасників справи здійснюються під контролем суду з дотриманням вимог процесуального законодавства.

Відповідно до статті 42 Цивільного процесуального кодексу України, учасниками справи є сторони, треті особи. У справах окремого та наказного провадження учасниками виступають заявники та інші заінтересовані особи [2].

У випадках, що стосуються виконання або оскарження рішень третейських судів, до учасників справи належать особи, які брали участь у третейському розгляді, а також інші особи, на чий права чи обов'язки впливає рішення третейського суду. Це можуть бути й треті особи, залучення яких суд вважає необхідним для забезпечення законності й обґрунтованості судового рішення [12].

Усі зазначені особи є суб'єктами цивільних процесуальних відносин через наявність у них юридичної заінтересованості в результатах розгляду справи. Сторони та треті особи в позовному провадженні мають як матеріально-правову, так і процесуально-правову заінтересованість, оскільки прагнуть захистити свої права та законні інтереси [11].

Порівняння основних аспектів цивільного процесу в кожній з цих країн можна провести, ґрунтуючись на статтях відповідних законодавчих актів, таких як Civil Procedure Act 1833, Rules of the Superior Courts 1986, Submissions, books of appeal and authorities in civil appeals From 3 October 2022 та інші, для Ірландії та Цивільний процесуальний кодекс України (далі ЦПК України) для України.

Ірландське цивільне процесуальне право також визначає коло осіб, які можуть бути учасниками судового процесу. Згідно з Civil Procedure Act 1833 Section 6, до таких осіб відносяться позивачі та відповідачі, які можуть об'єднуватися в одній справі, якщо їхні вимоги або зобов'язання виникають з одних і тих самих правовідносин або якщо в окремих позовах виникають спільні питання права чи факту [6]. Суд має повноваження додавати або виключати учасників процесу, щоб забезпечити ефективний та справедливий розгляд справи. Зокрема, суд може приєднувати до справи осіб, чий інтереси можуть бути порушені рішенням суду, або виключати осіб, чия участь не є необхідною для вирішення спору [10].

Таким чином, хоча правові системи України та Ірландії мають свої особливості щодо визначення та участі суб'єктів у цивільному процесі, обидві спрямовані на забезпечення справедливого та ефективного судочинства, надаючи учасникам процесу необхідні права та обов'язки для захисту їхніх законних інтересів.

Ірландія, як країна з правовою системою загального права, використовує прецеденти для тлумачення та застосування норм права, що є однією з головних особливостей системи common law [14]. Вищі суди, зокрема Вищий суд Ірландії (High Court), мають великий повноваження не тільки у вирішенні справ, а й у формуванні прецедентів для нижчих судів. Це дозволяє забезпечити гнучкість судочинства, коли суди можуть створювати юридичні норми на основі конкретних справ [13].

В Україні ж використовується континентальна правова система, що базується на чітко визначених законах, зокрема на Цивільному процесуальному кодексі України. Тут суди застосовують норми законодавства без можливості значного відхилення від них через прецеденти. Кодекс встановлює конкретні правила для всіх стадій цивільного процесу, від подання позову до вирішення юрисдикційних питань під час примусового виконання рішення [15].

Для визначення подібності і відмінності процедур, доцільно окреслити судові системи кожної країни, що розглядаються. Так, Вищий суд (High Court) Ірландії має юрисдикцію в складних справах і може переглядати рішення нижчих судів. Окружні суди (Circuit Courts) розглядають справи середньої складності, часто щодо позовів на менші суми. А ось місцеві суди (District Courts) займаються менш важливими справами та адміністративними питаннями (Section 1, Civil Procedure Act 1833) [6, 16]. Щодо України, то місцеві суди розглядають більшість цивільних справ як суди першої інстанції. Апеляційні суди перевіряють рішення судів першої інстанції на основі нових доказів чи оскарження законності застосування норм права (ст. 24 ЦПК України). Верховний Суд здійснює касаційний перегляд рішень, ухвалених судами першої та апеляційної інстанцій (ст. 25 ЦПК України) [8, 18].

Процедура розгляду справ в обох країнах включає кілька етапів. Судовий розгляд цивільної справи в Україні здійснюється поетапно, відповідно до положень Цивільного процесуального кодексу України [18] справа в суді першої інстанції проходить наступні стадії:

1) Відкриття провадження у цивільній справі. Після подання позову до суду та його прийняття, суд зобов'язаний провести перевірку наявності підстав для відкриття прова-

дження. Це включає визначення правильності подання заяви, наявність усіх необхідних документів, а також перевірку відповідача [8].

2) Підготовче провадження. Учасники справи мають право подавати заяви, клопотання, доводи та заперечення в письмовій або усній формі (ст. 182 ЦПК України). У разі необхідності суд може встановити спеціальний порядок подання документів. Підготовче засідання проводиться для встановлення необхідних для розгляду справи обставин, уточнення вимог сторін, визначення порядку подальшого розгляду справи [8].

3) Розгляд справи по суті. На цьому етапі відбувається безпосередній розгляд справи в судовому засіданні. Згідно зі статтею 457 ЦПК України, неявка осіб, які належним чином були повідомлені, не є перешкодою для розгляду справи. Після завершення судового розгляду, суд ухвалює рішення по суті справи негайно [8].

Щодо Ірландії: Порушення справи та підготовка до розгляду. На початковому етапі, згідно з Section 1 Rules of the Superior Courts 1986, позивач подає позов до відповідного суду. Важливим елементом цього етапу є формування належного комплексу документації, яка підтверджує обґрунтованість заявлених вимог [5]. Суд також визначає, які саме матеріали та свідчення будуть необхідними для повного й справедливого розгляду справи [17].

Основне судове засідання. У межах основного розгляду справи суд заслуховує позиції обох сторін, проводить допит свідків, аналізує подані письмові та усні докази відповідно до Section 3 Rules of the Superior Courts 1986 [5]. Цей етап є ключовим у встановленні фактичних обставин справи та правової кваліфікації дій сторін.

Винесення рішення. Після завершення розгляду справи, у відповідності до Section 26 Rules of the Superior Courts 1986, суд ухвалює рішення, яке ґрунтується на поданих доказах та положеннях чинного законодавства. Рішення суду є обов'язковим до виконання, однак будь-яка зі сторін має право на його перегляд у порядку апеляції, якщо вбачає в рішенні порушення процесуальних норм або матеріального права [5]. Ця структура ілюструє послідовність процесуальних дій у цивільному судочинстві Ірландії, узгоджену з принципами справедливості, належного повідомлення та права сторін на захист своїх інтересів у суді.

Таким чином, розгляд справи в цивільному процесі України охоплює чітку послідовність етапів — від збору первинних даних і попередніх дій до остаточного винесення рішення, регламентованих відповідними нормами процесуального права. Як видно, структура процедур схожа, проте в Ірландії більша роль надається судовому активізму через застосування прецедентів, в Україні ж суд чітко слідує процедурним вимогам ЦПК.

В Ірландії апеляція регулюється через систему апеляцій, яку здійснює Вищий суд, а також рішення можуть бути переглянуті за новими обставинами чи правовими міркуваннями (Submissions, books of appeal and authorities in civil appeals From 3 October 2022) [14]. В Україні ж апеляція проходить через апеляційні суди, а касація є наступним етапом перегляду рішень і також існує можливість перегляду за нововиявленими та винятковими обставинами (ст. 24, ст. 25 ЦПК України) [8].

Досвід Ірландії може бути корисним для України. По-перше, в Ірландії чітко поділення юрисдикцій між різними рівнями судів дозволяє уникнути перевантаження судів високих інстанцій. Україна може врахувати це, переглянувши межі компетенції різних судів для зниження навантаження на суди першої інстанції. По-друге, Ірландія активно використовує прецеденти, що дозволяє забезпечити юридичну гнучкість у нових або складних справах [19]. Україна, спираючись на ЦПК України, може ввести більше можливостей для суддів використовувати практику вищих судів, що дозволить ефективніше вирішувати спірні питання. По-третє, Ірландія має розвинену апеляційну систему, що дозволяє сторонам отримати перегляд справи на вищому рівні без зайвих затримок. Україні доцільно вдосконалити апеляційне провадження, щоб уникнути затягування розгляду справ.

Цивільні процеси в Ірландії та Україні мають як подібності, так і відмінності. Ірландія, завдяки системі загального права, надає більше гнучкості в розгляді справ через прецеденти, в той час як Україна більше орієнтується на чітке дотримання кодексів та законодавчих актів. Незважаючи на ці відмінності, обидві країни мають подібну судову структуру та етапи процесу. Досвід Ірландії може бути корисним для вдосконалення української судової системи, зокрема в частині оптимізації судових процедур і розвитку апеляційного процесу.

Цивільне судочинство в Україні є важливою складовою правової системи, яка забезпечує захист прав і свобод громадян. Проте на сьогоднішній день, ця сфера судочинства стикається з низкою проблем, які потребують негайного вирішення для забезпечення ефективності та справедливості в судовому процесі.

Одна з основних проблем цивільного судочинства в Україні полягає в низькому рівні довіри до судової системи [20]. Систематичні затримки у розгляді справ, часті випадки корупції та недостатньо ефективне виконання судових рішень створюють негативне враження щодо справедливості судового процесу. Досить часто громадяни не можуть отримати належний доступ до правосуддя через високі судові витрати або складність у розумінні процедурних моментів. Крім того, на недостатньому рівні перебуває правова культура та освіта громадян у частині їх прав та обов'язків у цивільному процесі. Низька правова обізнаність стає бар'єром для багатьох людей, які не можуть ефективно захищати свої права в суді. Ще однією значною проблемою є відсутність належного матеріально-технічного забезпечення судів, що призводить до проблем у веденні справ, зокрема до частих порушень термінів розгляду справ. Це, своєю чергою, позначається на якості судових рішень [24].

Реформа цивільного судочинства в Україні повинна ґрунтуватися на досвіді інших країн, особливо в частині підвищення доступності та ефективності правосуддя. Ірландія, наприклад, є однією з країн, де в останні десятиліття значно вдосконалено цивільний процес. Одна з ключових ідей ірландської судової реформи полягає в створенні альтернативних механізмів вирішення спорів, таких як медіація та арбітраж, що дозволяє значно зменшити навантаження на суди та прискорити процес розгляду справ. В Україні також потрібно популяризувати ці альтернативні механізми, адже вони дозволяють зменшити тиск на судову систему, зменшити витрати та забезпечити більш швидке і мирне вирішення конфліктів [20, 24].

Ірландські вчені, такі як Патрік Хендерсон, у своїх працях наголошують на важливості перехідних етапів у реформах, зокрема на необхідності проведення навчання суддів та адвокатів, щоб вони могли ефективно використовувати нові методи вирішення спорів. Вони підкреслюють важливість підтримки судової незалежності та гарантування захисту прав громадян у межах нових процедур [23].

Ще одним важливим аспектом є розширення доступу до електронного судочинства. Ірландія в останні роки активно впроваджує електронні системи для подачі позовів, подання доказів, а також для проведення судових засідань через інтернет. Це дозволяє знизити витрати на процедури та скоротити час на їх виконання [22]. Для України це могло б стати важливим кроком у розвитку судочинства.

Одним з напрямків удосконалення є і перегляд норм цивільного процесуального законодавства з урахуванням потреб реального життя. Це дозволить зробити процес більш зрозумілим і доступним для широкого кола громадян, зокрема щодо більш чіткої регламентації строків подачі позовів, вимог до доказів і доказових процедур. В Україні варто запровадити принципи гнучкості та мінімалізму у цивільному процесі, які успішно функціонують в ірландській системі, що дозволяє уникнути зайвих процедурних затримок.

Висновки. Результати дослідження дозволяють висувати, що попри формування системи цивільного судочинства України та Ірландії у межах різних правових систем, їхні підходи до правосуддя мають певні схожості. Зокрема, наявність різних правових систем визначає особливості процесуальних норм і процедур у кожній з країн. Хоча основним джерелом права в Україні є закони та інші нормативно-правові акти, судові рішення, особливо рішення Верховного Суду, відіграють важливу роль у тлумаченні норм права та в їх єдиному застосуванні в судовій практиці. Ірландія, в свою чергу, спирається більше на судовий прецедент, що дозволяє суддям приймати рішення на основі аналізу попередніх судових справ, що часто дає більшу гнучкість у застосуванні права.

Водночас у обох країнах є спільні принципи, які об'єднують правові системи — це захист прав людини, справедливість судового процесу та рівність усіх перед законом. В Україні, незважаючи на деякі труднощі, зокрема в судовій реформі, державні органи намагаються зміцнити незалежність суддів та підвищити ефективність правосуддя. В Ірландії, що має стабільнішу систему, також проводяться реформи для покращення доступу до правосуддя та забезпечення його прозорості.

Таким чином, хоча правові системи України та Ірландії мають суттєві відмінності, обидві країни прагнуть забезпечити ефективність правосуддя, рівність і захист прав громадян. Кожна з цих систем має свої унікальні характеристики, які визначають не тільки теоретичні основи права, але й його застосування на практиці.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: підручник. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2005. 624 с.
3. Шишкін В. Диспозитивність – принцип судочинства. *Право України*. 1999. № 6. С. 10–16.
4. Неклеса Ю.В. Принцип диспозитивності цивільного процесуального права: проблеми дефініції. *Форум права*. 2010. № 3. С. 305–311.
5. Rules of the Superior Courts. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2025/si/13/made/en/print>
6. Civil Procedure Act, 1833. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1833/act/42/enacted/en/print.html>
7. Settlement of Civil Disputes: Overview (Ireland) by Charlene Walsh, with input from Hilda Mannix, RDJ LLP. URL: <https://www.rdj.ie/uploads/images/Settlement-of-Civil-Disputes-Overview-Ireland.pdf>
8. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
9. Скрипник Д. Поняття та особливі ознаки правових позицій Верховного Суду. *Публічне право*. 2020. №4 (40). С. 125-131. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/40/pdf/14.pdf>
10. *Circuit Court Rules*. URL: https://www.courts.ie/rules/parties-0?utm_source=chatgpt.com
11. Логінов О.А., Штефан О.О. Цивільний процес України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер. 2012. 368 с.
12. Голубева Н.Ю., Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Цивільний процес України. Київ: Істина, 2012. 536 с.
13. Personal Injuries Assessment Board Act 1999. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2003/act/46>
14. Submissions, books of appeal and authorities in civil appeals From 3 October 2022. URL: <https://www.courts.ie/content/submissions-books-appeal-and-authorities-civil>
15. Колодяжна В.В. Історія формування та сучасний стан романо-германської правової сім'ї. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*. 2013. Вип. 1. С. 46–53.
16. Book (eISB), electronic Irish Statute. Retrieved 14 September 2023. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/cons/en/html#part11>
17. The Rules and Procedures Governing Irish Tax Appeals March 2008. URL: https://taxinstitute.ie/wp-content/uploads/2019/07/Report_on_Irish_Appeals_System_March_2008.pdf
18. Гузь Л.Е. Методичні рекомендації з практичного застосування апеляційного і касаційного провадження в судовій практиці у світлі нового законодавства. Харків. 2001. с. 20
19. Косаренко О.І. Проблеми аналогії в контексті реформування цивільного судочинства. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 18. С. 183–186.
20. Балюк М.І., Луспенник Д.Д. Практика застосування Цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції. Серія «Судова практика». Харків: Харків юридичний, 2008. 708 с
21. David R. Arbitration in International Trade. *Economica*. 1984.
22. Arbitration Guide IBA Arbitration Committee. 2018.

23. Förordning (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-19921094-om-avgifter-vid_sfs-1992-1094

24. Крестовська Н., Романадзе Л. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник. Одеса: «Екологія». 2019. 455 с. URL: <https://namu.com.ua/ua/downloads/-pidrychnik-dlya-uristov/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>

LEGAL FOUNDATIONS OF CIVIL PROCEEDINGS IN UKRAINE AND IRELAND: A COMPARATIVE ANALYSIS

Alina S. Chala, Student of Yaroslav Mudryi National Law University (Ukraine).

E-mail: alinachala2004@gmail.com

V.V. Barankova Associate Professor, PhD in Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Department of Civil Justice and Advocacy (Ukraine).

E-mail: v.v.barankova@nlu.edu.ua

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-5>

Key words: *civil procedure, Ireland, Ukraine, comparative analysis, legal system, judiciary, legal principles.*

The article provides a comparative analysis of the civil procedural law of Ukraine and Ireland with the aim of identifying common features and differences between the two legal systems. The study examines the sources of law, the principles of justice, the organization of the judicial system, and the influence of international legal standards on national procedural legislation. Special attention is paid to such fundamental principles as adversarial proceedings, equality of parties, judicial independence, reasonable time for trial, and access to justice. In the context of the ongoing judicial reform in Ukraine and its aspirations for European integration, it is particularly relevant to explore the experience of European Union member states, especially Ireland, which combines features of the Anglo-Saxon legal tradition with the effective functioning of judicial power. The article provides a detailed analysis of the extent to which Ireland's civil justice mechanisms can be adapted to Ukrainian realities, taking into account cultural, political, and legal characteristics.

The research is based on comparative legal, formal legal, and systemic methods. The article focuses on the procedural aspects of civil cases in courts of first instance, appellate, and cassation courts. The comparison reveals several progressive elements of Ireland's civil procedure that could contribute to increasing the efficiency of Ukrainian justice, including simplified procedures, digitalization of the process, a more active role of the judge at the preparatory stage, and the expanded use of mediation. At the same time, it is noted that the implementation of such elements should respect Ukraine's legal tradition, Constitution, and international obligations.

The article also outlines key challenges that hinder the effective functioning of Ukraine's judicial system. These include excessive procedural workload on courts, complexity of procedures, long case resolution periods, and low public trust. The authors propose a set of recommendations for improving Ukraine's civil procedural legislation, particularly through the gradual adoption of successful Irish practices. It is concluded that comparative legal analysis with EU legal systems is a crucial tool in shaping Ukraine's national legal framework, aimed at ensuring effective, accessible, and fair justice.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Shtefan, M.I. (2005). *Tsyvilne protsesualne pravo Ukrainy* [Civil procedural law of Ukraine]. Kyiv, Publ. house "In Yure", 624 p.
3. Shyshkin, V. (1999). *Dyspozytyvnist – pryntsyp sudochynstva* [Dispositivity - the principle of judicial proceedings]. *Pravo Ukrainy* [Law of Ukraine], no. 6, pp. 10–16.

4. Neklesa Yu.V. (2010). *Pryntsyp dyspozytyvnosti tsyvilnoho protsesualnoho prava: problemy definitsii* [The principle of dispositivity of civil procedural law: problems of definition]. *Forum prava* [Law Forum], no. 3, pp. 305–311.

5. Rules of the Superior Courts. Available at: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2025/si/13/made/en/print>

6. Civil Procedure Act, 1833. Available at: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1833/act/42/enacted/en/print.html>

7. Settlement of Civil Disputes: Overview (Ireland) by Charlene Walsh, with input from Hilda Mannix, RDJ LLP. Available at: <https://www.rdj.ie/uploads/images/Settlement-of-Civil-Disputes-Overview-Ireland.pdf>

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine “Civil Procedure Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

9. Skrypnyk, D. (2020). *Poniattia ta osoblyvi oznaky pravovykh pozytsii Verkhovnoho Sudu* [Concepts and special features of the legal positions of the Supreme Court]. *Publichne pravo* [Public Law], no. 4 (40), pp. 125-131. Available at: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/40/pdf/14.pdf>

10. Circuit Court Rules. Available at: https://www.courts.ie/rules/parties-0?utm_source=chatgpt.com

11. Lohinov, O.A., Shtefan, O.O. (2012). *Tsyvilnyi protses Ukrainy* [Civil Procedure of Ukraine]. Kyiv, Yurinkom Inter, 368 p.

12. Holubieva, N.Iu., Kharytonov, Ye.O., Kharytonova, O.I. (2012). *Tsyvilnyi protses Ukrainy* [Civil Process of Ukraine]. Kyiv, Istina Publ., 536 p.

13. Personal Injuries Assessment Board Act 1999. Available at: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2003/act/46>

14. Submissions, books of appeal and authorities in civil appeals From 3 October 2022. Available at: <https://www.courts.ie/content/submissions-books-appeal-and-authorities-civil>

15. Kolodiazhna, V.V. (2013). *Istoriia formuvannia ta suchasnyi stan romano-hermanskoï pravovoi simi* [History of the formation and current state of the Romano-Germanic legal family]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. seriia yurydychna* [Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal Series], issue 1, pp. 46–53.

16. Book (eSB), electronic Irish Statute. Retrieved 14 September 2023. Available at: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/cons/en/html#part11>

17. The Rules and Procedures Governing Irish Tax Appeals March 2008. Available at: https://taxinstitute.ie/wp-content/uploads/2019/07/Report_on_Irish_Appeals_System_March_2008.pdf

18. Huz, L.E. (2001). *Metodychni rekomendatsii z praktychnoho zastosuvannia apeliatsiino-ho i kasatsiino-ho provadzhennia v sudovii praktytsi u svitli novoho zakonodavstva* [Methodological recommendations on the practical application of appeal and cassation proceedings in judicial practice in the light of new legislation]. Kharkiv, p. 20.

19. Kosarenko, O.I. (2010). *Problemy analohii v konteksti reformuvannia tsyvilnoho sudochynstva* [Problems of analogy in the context of reforming civil judicial proceedings]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrain* [Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine], no. 18, pp. 183–186.

20. Baliuk, M.I., Luspenyk, D.D. (2008). *Praktyka zastosuvannia Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy (tsyvilnyi protses u pytanniakh i vidpovidiakh)* [Practice of application of the Civil Procedure Code of Ukraine (civil process in questions and answers)]. *Komentari, rekomendatsii, propozyitsii. Seriia „Sudova praktyka”* [Comments, recommendations, proposals. Series “Court practice”]. Kharkiv, Kharkiv Legal, 708 p

21. David R. Arbitration in International Trade. Economica. 1984.

22. Arbitration Guide IBA Arbitration Committee. 2018.

23. Förordning (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten. Available at: https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-19921094-om-avgifter-vid_sfs-1992-1094

24. Krestovska, N., Romanadze, L. (2019). Mediatsiia u profesiinii diialnosti yurysta [Mediation in the professional activity of a lawyer]. Odesa, "Ecology" Publ., 455 p. Available at: <https://namu.com.ua/ua/downloads/-pidrychnik-dlya-uristov/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>

Одержано 19.05.2025.